

15. MEZINÁRODNÍ KONFERENCE ASOCIACE PRO LINGVISTICKOU TYPOLOGII (ALT XV), 4.–6. PROSINCE 2024, SINGAPUR

Konference ALT (*Conference of the Association for Linguistic Typology*) je nejvýznamnější mezinárodní typologická konference. Koná se každý druhý rok a její patnáctý ročník proběhl 4.–6. prosince 2024 v Singapuru.¹ Do tohoto městského státu byla konference přesunuta kvůli „nepředvídatelným potížím“ z původně plánovaného jihochínského Ču-chaj (Zhuhai). Vzhledem k zaměření konference by však bylo těžké najít vhodnější lokaci než Singapur. Nachází se tak na historické křižovatce kultur, v jazykově pestré části světa, přičemž tato pestrost se odráží i v jeho současné jazykové situaci. Oficiální jazyky Singapuru jsou hned čtyři: angličtina, čínština, malajština a tamilština. Současný Singapur pak v sobě navíc spojuje staré kulturní tradice i nejnovější trendy 21. století.²

Programový výbor i celou konferenci vedl známý typolog Alexander Coupe z pořádající *Nanyang Technological University*. Jde o přední singapurskou univerzitu s více než 35 tisíci studenty, která vedle technických, inženýrských a ekonomických oborů nabízí také studium medicíny, přírodních a společenských věd. Dnes převážně anglofonní instituce navazuje historicky na *Nanyang University*, která byla založena v roce 1955 jako první čínská univerzita mimo území Číny.

Konferenci tradičně pořádá Asociace pro lingvistickou typologii (ALT), jejímž cílem je podpora výzkumu v oblasti typologie jazyků a kontrastivní lingvistiky. Asociace vydává odborný časopis *Linguistic Typology*,³ jehož hlavní editorkou je Maria Koptjevskaja-Tamm. Od roku 2024 vychází tento časopis v režimu *Subscribe to Open (S2O)*,⁴ což umožňuje otevřený přístup při zachování standardního publikačního modelu. ALT také provozuje tematicky zaměřený mailing list LINGTYP,⁵ který slouží jako platforma pro odbornou diskusi a sdílení informací i mimo komunitu typologů a kontrastivních lingvistů. Jeho archiv obsahuje cenná diskusní vlákna k mnoha tématům. Vedle toho ALT publikuje také zpravodaj,⁶ který informuje o aktivitách asociace, připravovaných konferencích i nových publikacích.

Na třídní konferenci v Singapuru bylo představeno celkem 151 příspěvků od 264 (spolu)autorů. Příspěvky byly rozděleny do tří paralelních sekcí a šesti tematických workshopů. Jazyková a kulturní rozmanitost v Singapuru i úzké propojení starých tradic s nejnovějšími trendy se odrazily také v programu konference, který pokrýval široké spektrum témat z oblasti jazykové typologie, kontrastivní lingvistiky a souvi-

1 <https://www.ntu.edu.sg/soh/news-events/events/alt-2024>

2 Velmi zajímavé jsou zejména trendy urbanistické a architektonické (<https://www.youtube.com/watch?v=qnfSBUkaiRs>). Překvapivý vhlad do propojení českého prostředí a dějin Singapuru přináší kniha *Pátrání po Silvestrovi: Válečné osudy Baťovců v Singapuru* od Jana Beránka (Mystery Press 2020).

3 <https://linguistic-typology.org/journal/>

4 <https://subscribetoopencommunity.org>

5 <https://linguistic-typology.org/lingtyp/>

6 <https://linguistic-typology.org/newsletter/>

sejících disciplín.⁷ Předmětem výzkumu bylo velké množství jazyků z rozmanitých jazykových rodin (indoevropské, semitské a další), přičemž některým byly věnovány samostatné sekce (jazyky drávidské, sino-tibetské a kra-daíské, tibeto-barmské a oceánské). Většina tematických sekcí však byla vymezena tradičními lingvistickými tématy, která šla napříč různými jazyky, valence (např. Jerzy Gaszewski: *Surlatives as valency markers: exploring a pattern in argument marking found in European languages*), morfologie slovesa (např. vyjadřování budoucnosti v různých jazycích — Tom Koss: *Future and past tenses in binary tense systems*), slovosled, komparativní a podmiňovací konstrukce, mirativita, negace nebo prostorová sémantika (zejména vyjadřování pohybu). Ve více sekcích se pak objevoval výzkum gramatikalizace v různých jazycích (např. Alexandre François: *Morphogenesis from generic nouns: Insights from Vanuatu*) a také konstrukční gramatika (radikální konstrukční gramatice byl věnován i jeden tematický workshop). Tématem byla také kolexifikace, a to i na základě databáze CLICS — *Database of cross-linguistic colexifications* (Rzymiski — Tresoldi, 2020).⁸ Výzkum představený v těchto sekcích je v mnohém inspirativní i pro badatele mimo typologii — ať již v oblasti úžeji zaměřené kontrastivní lingvistiky, nebo i ve výzkumu mech jednojazyčných.

Nový trend výzkumu představovalo využití treebanků a jednotné, zejména syntaktické anotace podle schématu *Universal Dependencies* (UD).⁹ Tematický *Workshop on Dependency Grammar for Typology*¹⁰ ukázal, že jedním z velmi nosných a aktuálních témat v této oblasti je výzkum syntaktické i obecně jazykové complexity právě s využitím UD, např. Hedvig Skirgård: *Using UD to explore cross-linguistic structural complexity*, Antoni Brosa-Rodríguez a kol.: *A Gradient Language Universal (GLU) model for quantifying typological universality and language complexity from UD data* i náš příspěvek *Cross-linguistic variations in syntactic complexity: insights from a multilingual parallel corpus*.

Mezi účastníky se objevilo mnoho významných jmen typologického i kontrastivního výzkumu, např. Martin Haspelmath, Sonia Cristofaro, Johan van der Auwera, Natalia Levshina, Nikolaus Himmelmann, Michael Cysouw a další. Přijelo ale také mnoho mladých badatelů, doktorandů i postdoktorandů. Organizátoři konference tento aspekt ještě zdůraznili tím, že plenárními řečníky byli právě postdoktorandi, čerství držitelé cen, které odborné poroty Asociace pro lingvistickou typologii každoročně udělují za vynikající disertace: Greenbergovu cenu získala Anna Sjöberg ze stockholmské univerzity a Pāṇiniho cenu Sami P. Honkasalo z univerzity helsinské. Pro českého čtenáře může být obzvláště zajímavá informace, že předsedou poroty pro udělení Pāṇiniho ceny byl František Kratochvíl, který působí na Katedře asijských studií Univerzity Palackého v Olomouci. ALT uděluje také cenu Georga von Gabelentze, který do lingvistiky zavedl pojem typologie, a to za významný počín v dokumentaci jazykové diverzity v podobě referenční gramatiky konkrétního jazyka.

Obě plenární přednášky zároveň odrážely i metodologickou rozmanitost příspěvků představených na konferenci. Anna Sjöberg (*Knowledge predication — a se-*

7 <https://www.ntu.edu.sg/soh/news-events/events/alt-2024/programme>

8 <https://clics.clld.org/>

9 www.universaldependencies.org

10 <https://www.ntu.edu.sg/soh/news-events/events/alt-2024/workshops>

mantic typology) zastupovala kvantitativní směr typologického výzkumu: na základě paralelních textů ve vyváženém vzorku 83 jazyků a vícerozměrného škálování (MDS — *multidimensional scaling*) vytvořila sémantické mapy pro vyjadřování znalostí (*knowledge predication*).¹¹ Naopak Sami P. Honkasalo (*A Grammar of Eastern Geshiza*) reprezentoval tradiční typologickou metodu terénního výzkumu, užívanou při vytváření deskriptivních gramatik konkrétních, často ohrožených jazyků. Jeho přednáška toto tradiční zaměření zároveň přesáhla, protože ukázala, že v terénním výzkumu je potřeba se soustředit nejen na popis fonologických a morfosyntaktických rysů daného jazyka, ale také v mnohem větší míře než dosud na širší kulturní, mimojazykový kontext (*cultural anchoring*) a na transparentní popis heuristického procesu vzniku deskriptivní gramatiky.

Právě metodologické otázky transparentnosti lingvistického výzkumu, jeho replikovatelnosti i spolehlivosti zdrojových dat byly tematizovány v mnoha příspěvcích. Byla jim věnována i celá specializovaná sekce (*Replication & reproducibility in quantitative typology*). Např. Matías Guzmán Naranjo a Marvin Martiny (*Errors, mistakes and typological claims*) zkoumali pomocí bayesovských logistických modelů možný dopad chyb v anotaci ve velkých typologických databázích, jako jsou WALS (Dryer a Haspelmath, 2013) a GramBank (Skirgård a kol., 2023), které se stále častěji používají v kvantitativní typologii (viz také Ulman, v tomto čísle). Výsledky ukazují, že i malá míra chyb (např. 5 %) může významně oslabit nebo zcela zneplatnit pozorované univerzálie. Možným řešením tohoto problému je systematické ověřování dat a také neustálé zkvalitňování obou databází (např. dobrovolníci, kteří tvoří databázi GramBank, po upozornění na chyby reagují velmi rychle).

Významnou novou iniciativou je v tomto smyslu také nová databáze CrossGram,¹² kterou představil Martin Haspelmath (viz také Haspelmath, 2022) jako registr typů konstrukcí v mnoha jazycích, vycházející z konkrétních publikací. Jeho cílem je zlepšit transparentnost, přístupnost a opětovnou využitelnost jazykových dat v souladu s principy FAIR.¹³ Na rozdíl od mnoha studií, kde jsou data „ukryta“ v přílohách, v CrossGram jsou zpřístupněna prostřednictvím online platformy umožňující vyhledávání, export i interoperabilitu.¹⁴ Podporuje jazykové parametry (klasifikující jazyky) i parametry konstrukcí (klasifikující gramatické konstrukce). Součástí registru jsou také glosované příkladové věty v tabulkové podobě, což zvyšuje transparentnost a možnost opakovaného využití dat.

Důraz na transparentnost, otevřenost a replikovatelnost výzkumu je důležitý i mimo oblast typologie. Ukazuje se tak, že kontakty a spolupráce napříč jazyky i lingvistickými disciplínami jsou velmi inspirativní a mohou významně posunout lingvistiku vpřed jako celek. Příští příležitost k takovému multijazykovému a multidisciplinárnímu setkání bude 1.–3. července 2026 v Lyonu, kde se bude konat konference ALT XVI.

11 <https://philpapers.org/rec/SJBKPH>

12 <https://crossgram.clld.org/>

13 <https://www.go-fair.org/fair-principles/>

14 CrossGram vychází z *Cross-Linguistic Data Formats* (CLDF), viz projekt CLLD (<https://clld.org>).

LITERATURA

- DRYER, M. S. — HASPELMATH, M., eds. (2013): *The World Atlas of Language Structures Online*. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. <http://wals.info>
- HASPELMATH, M. (2022): Classificatory concepts for typology and the Grammaticon vision. Praha: Univerzita Karlova. Přednáška na workshopu *The Central European languages in the World Atlas of Language Structures: Supplementing WALs data*, Praha, leden 2022. <https://osf.io/skzut>
- SKIRGÅRD, H. a kol. (2023): Grambank reveals the importance of genealogical constraints on linguistic diversity and highlights the impact of language loss. *Science Advances*, 9, 16. <https://doi.org/10.1126/sciadv.adg6175>
- RZYMSKI, Ch. — TRESOLDI T. a kol. (2020): The Database of Cross-Linguistic Colexifications, reproducible analysis of cross-linguistic polysemies. *Sci Data* 7, 13. <https://doi.org/10.1038/s41597-019-0341-x>

Olga Nádvořníková | Ústav románských studií, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy |
nám. Jana Palacha 1/2, 116 38 Praha 1
ORCID ID: 0000-0001-7709-3901
olga.nadvornikova@ff.cuni.cz

Alexandr Rosen | Ústav lingvistiky, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy |
Panská 890/7, 110 00 Praha 1
ORCID ID: 0000-0003-2210-4268
alexandr.rosen@ff.cuni.cz